

PEP SUBIRÓS

BARCELONA: UN MARC EUROPEU SINGULAR PER LA CULTURA

Més enllà dels aspectes conjunturals que afavoreixen les condicions objectives de Barcelona com a seu olímpica, la ciutat es beneficia d'unes característiques singulars que, en circumstàncies històriques excepcionals com les que se'ns presenten en aquest darrer tram del segle XX, cal valorar adequadament.

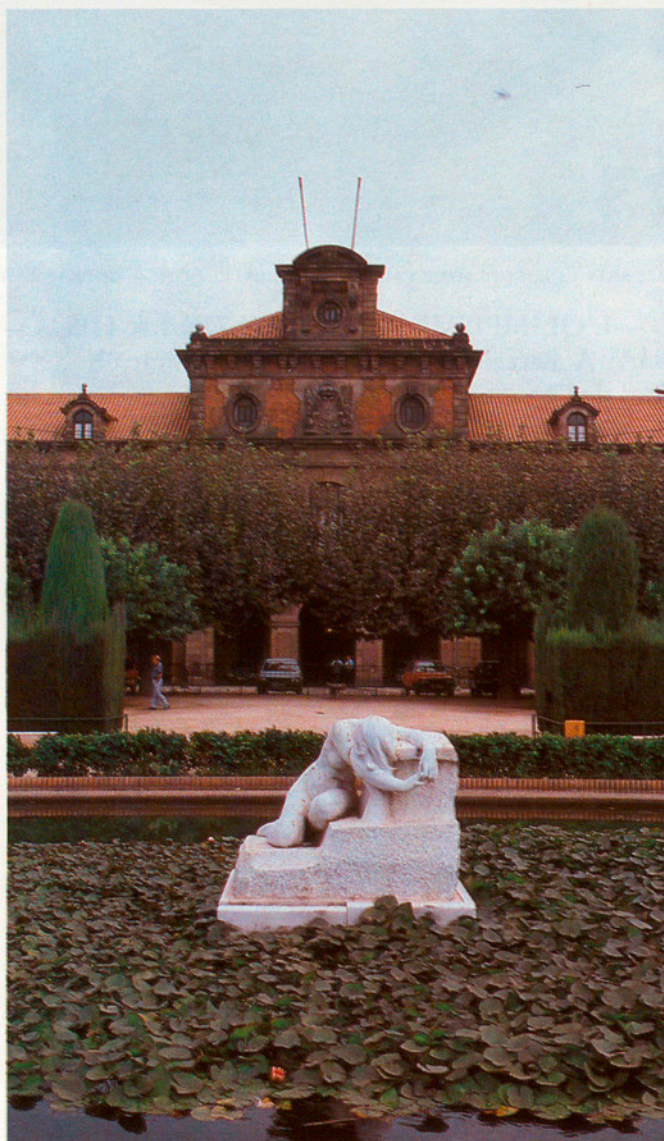
Barcelona celebrarà un any d'aquests els seus primers dos mil anys d'història. A Europa no escassegen les ciutats que tenen una història mil·lenària. Són més rares, però, aquelles que s'han incorporat i participen activament en el procés de modernització generat per la revolució industrial. I encara ho són més aquelles que, havent-s'hi incorporat, han preservat parts importants del seu patrimoni històric integrades a la ciutat moderna.

A Barcelona, en canvi, l'empenta modernitzadora de la industrialització no tan sols no malbarata aquest patrimoni, sinó que hi acumula un dels seus capítols més brillants: el modernisme de final del segle XIX i començament del XX.

S'ha dit alguna vegada que Barcelona és una barreja de Florència i Manchester. Sens dubte la comparació és inadequada en molts aspectes, però suggereix fets indiscutibles: la síntesi de tradició i modernitat, de patrimoni i creació, d'art i indústria.

La llarga història de Barcelona no es troba només en els seus museus, sinó en els seus carrers, en els seus edificis, en la seva vida quotidiana: des de la ciutat romana a les places futuristes, passant per la ciutat medieval o per l'eixample del segle passat.

Un dels aspectes més singulars de Barcelona rau en el fet que aquesta síntesi viva de passat i present, tradició i modernitat, de patrimoni i creació, que fa de la ciutat un centre cultural de primera línia, es dona en



TRADICIÓ I MODERNITAT, PASSAT I PRESENT, UNA SÍNTESI QUE S'ADIU AMB BARCELONA



UNA CIUTAT FETA PELS SEUS CIUTADANS MÉS QUE NO CAP ALTRA

una ciutat que no és capital d'estat.

Aquest és un fet especialment destacable a Europa on, a diferència dels Estats Units, el paper dels governs centrals en matèria cultural és totalment decisiu. No és cap casualitat que les grans capitals de l'Europa moderna siguin alhora les grans capitals polítiques: París, Londres, Amsterdam, Viena, Praga, Berlín... Els grans períodes d'esplendor cultural d'aquestes ciutats i el patrimoni que han acumulat és inseparable de la seva posició central en l'estructura político-territorial dels estats respectius.

No és aquest el cas de la Barcelona moderna. La vida cultural barcelonina ha estat i segueix sent en gran part una vida fonamentalment civil, protagonitzada per la societat, en forma d'iniciativa privada o d'administració local, però mai per l'estat.

Per més difícil de creure que sigui, a Barcelona, capital cultural d'Espanya durant els darrers cent anys, no hi ha ni una sola gran institució cultural d'iniciativa o titularitat estatal: ni un museu, ni un teatre, ni un auditori, ni una biblioteca...

Tanmateix, sí que hi ha a Barcelona grans institucions culturals: unes són d'origen totalment privat, com ara el Liceu o el Palau de la Música; d'altres són iniciatives i realitzacions de l'administració local, com ara els museus i les principals biblioteques. El Museu d'Art de Catalunya aplega les millors col·leccions mundials d'art medieval, segons els experts. És un

museu municipal, com ho és el Museu Picasso, un museu excepcional constituït íntegrament per donacions privades, començant per les de l'artista.

En aquest aspecte, Barcelona segurament és la més nord-americana de les ciutats europees. I no ho dic per afalagar les baixes passions neoliberals, sinó per il·lustrar l'especificitat de Barcelona en el context espanyol i europeu.

Aquesta és una ciutat feta pels seus ciutadans més que no cap altra. I una especificitat d'aquesta mena pot traduir-se de cara a la celebració olímpica en un gran projecte cultural que tingui una suggestió i una vitalitat distintes de les que poden presentar projectes que reflecteixen uns models d'actuació molt més oficialistes i erosionats.

Un altre aspecte central de la singularitat de Barcelona rau en el fet de ser el centre de gravetat d'una àrea cultural i lingüística ben diferenciada: la catalana, una àrea relativament petita, d'escassa ressonància internacional, però dotada de profundes arrels i tradicions.

La història barcelonina i catalana ofereix un dels rars exemples de pervivència d'una llengua que sense gaudir del suport d'un estat —al contrari, havent patit durant molt de temps una política cultural i lingüística totalment adversa— no tan sols s'ha conservat i consolidat com a llengua col·loquial, sinó que en els darrers cent anys ha anat guanyant terreny com a



EL CARRER MONTCADA ÉS UN EXEMPLE DE LA SÍNTESI DE TRADICIÓ I MODERNITAT

llengua d'alta cultura. Cal recordar, però, que, si la llengua i la cultura catalanes han pogut subsistir i consolidar-se al marge, i sovint en contra, de tot suport estatal, això no és només per causa del seu valor intrínsec, ni de l'existència d'una poderosa i incorruptible identitat catalana, sinó, en gran part, gràcies a l'existència i vitalitat d'una ciutat com Barcelona que, malgrat la seva marginalitat política, ha estat una ciutat oberta, dinàmica, receptiva, cosmopolita, integrada als processos europeus de modernització econòmica i social, quan la resta d'Espanya es replegava sobre si mateixa i al voltant de valors, actituds i formes d'organització social i producció econòmica obsoletes en una societat moderna.

No es tracta, però, de substituir la freqüent idealització de la nacionalitat i la identitat catalanes per una mitificació de Barcelona com a dipositària dels valors essencials de la catalanitat. El poder dinamitzador de

Barcelona en relació a la cultura catalana és similar a l'exercit per d'altres grans ciutats en relació al seu entorn.

La solidesa, la riquesa i la creativitat de la moderna cultura catalana té el seu centre indiscutible a Barcelona, però la riquesa cultural de Barcelona és una expressió de la seva vitalitat econòmica i de la riquesa del seu teixit social, com també de la complexa relació d'intercanvi i complementarietat establerta amb el seu entorn regional.

És aquesta riquesa i vitalitat social i cultural de Barcelona i la seva regió el que explica que Barcelona hagi tornat a ser durant aquest segle —com ho fou durant la baixa edat mitjana— un centre d'atracció internacional.

Sempre hi ha hagut i hi haurà estrangers que s'interessin per Catalunya i pels catalans com per una tribu amenaçada d'extinció, amb un passat gloriós, a la qual cal defensar per motius humanitaris, estètics o arqueològics. Són molts més, però, els qui s'interessen per Catalunya, i sobretot per Barcelona, com a centre viu i vital.

Aquest és, més enllà del patrimoni històric, l'autèntic atractiu i interès de la Barcelona actual, un interès que no és tan sols ni principalment el del seu passat, el del seu patrimoni, sinó el de la seva vida actual, el de la seva creativitat, el dels seus projectes.

Hi ha qui prediu que el futur no tan sols de Barcelona sinó de tot Europa, en la nova divisió internacional del treball i del poder, consisteix a limitar-se a ser un gran museu de la civilització occidental.

De fet, algunes grans ciutats europees han assumit ja, en bona part, aquest paper de gran museu que només ens parla del passat.

No és aquest el projecte de Barcelona.

El nostre projecte, i en bona part la nostra realitat, no és ser un gran museu, sinó un gran taller, un gran laboratori on entren, on es fonen i on es transformen multitud d'elements diferents.

A la cruïlla barcelonina, hi conflueixen les tradicions laborals i econòmiques del nord europeu i les artístiques i ambientals del sud. Hi conflueixen artesanies ancestrals i noves tecnologies, gent de tota Espanya i d'importantíssimes colònies de llatinoamericans. Hi convergeixen, en fi, experiències i ambicions, una llarga memòria de gran ciutat, una decidida voluntat de seguir-ho sent i una clara consciència que per aconseguir-ho no n'hi ha prou amb tenir cura de les glòries del passat sinó que, contínuament, cal llançar projectes de futur. I és el vigor que assoleixen aquests dos fronts ciutadans allò que permet assegurar l'atractiu i la qualitat del programa cultural que Barcelona pot oferir en el marc de la celebració olímpica.

PEP SUBIRÓS
coordinador de Cultura
de l'Ajuntament de Barcelona